

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frankova ul. 6/I. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste pošline. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIS

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtak. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozemce 80 Din. Posamezna šte. 150 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 250 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Za neodvisnost in svobodo učiteljstva.

Izčrpan in izmučen je končno vendar dospel naš stan do prepričanja, da je edino v popolni evoluciji ideologije iskati temelja, ki bo betoniral bodočnost učiteljskega stanu, dasi se včasih začuti kot bi bil popolnoma desinteresan in apatičen napram zločinom ves stan, ker ni odpora, ki se ga pričakuje.

Odpor in silnost, ki je neobhodno potrebna v borbi za materialno in duhovno neodvisnost učitelja, se kaže na zunaj v manjši meri, kakor je v notranjosti.

Akoprav smo začeli živeti svoje lastno učiteljsko življenje, vidimo, da se še premalo kaže na zunaj odporna sila, ki smo jo vajeni videti pri učitelju v vsej svoji moči, ko je v nevarnosti njegova integriteta in nedotakljivost, ko se vanj gleda s peklenskimi in zlobnimi očmi, ki nosijo le mržnjo do vsega onega, kar je učitelju sveto in presveto.

Razen velike uloge materializma, ki je pribesnel iz zapada in nas zagrabil v svoje kremplje ter nas s tem prisilil v animalnost najnižje vrste, treba imeti vedno pred očmi proces, ki je od usodne važnosti za ustvarjanje učiteljske nezlomljivosti, samostojnosti in dobre situiranosti, to je sistematična organizacija učiteljskega odpora. Edino v tem leži ključ, ki nam odpre nastejaj vrata zunanjega in notranjega miru, materialne in duhovne osvoboditve.

Naš učitelj ni vodil borbe za golo življenje, ni se boril in se ne bori zato, da podleže vplivom materialnega in duhovnega suženjstva, da stori s svojim življenjem neko kolonialno kulturo, v katero lahko vsak pljuva.

Ne, mi moramo biti samostojni, nedotakljivi v svoji kremenitosti in nezlomljivi v odporu, kajti samostojnost nam je ljuba, nedotakljivost sveta, nezlomljivost presveta. Drugače je pričakovati tragedije, ne samo naše, temveč tudi drugih, kajti naš rod ve, da se je izgubila moralna zveza med onimi, ki vladajo, in onimi, katerim vladajo, in ni zato pričakovati, da se narod zoperstavi nam, temveč onim, ki so krivi kaotičnega, neznosnega stanja.

Ni dovoljno zgraditi si goli dom, temveč najti v njem tudi žarišče svoje duše, utehe in pravice. Zato smo proti vseljevanju, proti neproduktivnim metodam osvete, proti preživetemu in sovraženemu cilju brezplodne borbe za ideje, ki nimajo temelja o potrebah naroda. To je pravec našega ekonomsko zaslužjenega intelektualnega delavca, učitelja. Vse drugo je nega-

cija pravde, antiteza človekoljubja, senzacija pekla in destrukcija učiteljske volje in ljubezni do dela za narodno in državno dobro. Kajti drugače je pričakovati, da otupimo pod sadistično perversnostjo kot trajno mrcvarjena žrtev.

Mi smo jaki in borbeni protagonisti narodnega in državnega kulturnega progressa, za katerega bolna in bedna sedanost vsled svoje površnosti in zaslepljene strasti nima razumevanja, še manj pa smisla. Ali prišel bo čas, ko se bo uvidelo, da ni mogoče živeti od drobtin in miloščin. Zato že predhodno zahtevamo, da se učitelju da razmaha v njegovem poletu, da stori iz sebe kremen značaja in duhovne veličine, kajti le v tem je najti temelje modrosti in lepote za vse, kar hoče učitelj dati narodu. Dokler pa se nas stesnuje, se nam krati svoboda dela, ki doprinese narodu le razumevanje do socialnih teženj naše ujednjene edince, ni pričakovati, da se izžene iz učitelja revolt do trpinčenja posameznih njegovih članov, pa bodisi da to kratenje svobode sestoji v persekucijah ali premeščanjih učiteljstva. Zapomnijo naj si vsi tlačitelji naše svobode, da učitelj nosi v sebi po novem pokretu več vrednosti, kakor mislijo in so mislili, ko so ga taksirali za podrepanika režima ali sebičnosti.

Ne, mi služimo narodu in državi. Ali kdor želi porušiti z razdorom naših vrst ta mogočen steber, unificiranega svetišča, ta naj ve, da s sovraštvom in preganjanjem posameznega učitelja uničuje in pokopava močnega in večjega orača sredi svojega blagoslovljenega dela na opustošeni narodni ledini. V službi smo svetlih in visokih idealov, in ne damo si več diktirati in se zapeljati z masko političnih skrahiranih gesel od pravega dela za narod in državo, od pozitivne naše poti.

Vemo, da predstavljamo stan, ki mora živeti za narod, ali v polni zavesti nas samih in naših ulog.

Vidimo, da imamo edini izhod iz našnjene socialne krize samo v kulturnem dviganju najširjih narodnih slojev, a hoditi moramo dosedanjim potem nasprotno smer, če hočemo priti do uspeha. S tem je rešen tudi učiteljski problem, ki zahteva svobode in nedotakljivosti, kar tvori neobhoden pogoj za intelektualno življenje in plodonosno njegovo delo, kajti v kolikor je učitelj svoboden in nedotakljiv, v toliko ga je smatrati za človeka in pijonirja narodne kulture. Učiteljska svoboda in nedotakljivost je šele merilo za zmožnost njegovega dela.

Peter Jereb.

MIRKO VAUDA:

K novemu projektu novega šolskega zakona.

(Dalje.)

II. Narodne šole in trajanje nastave u njima. Uvodoma omenim k temu poglavju, da bi bilo pač umestno, naj bi že ustava v svojih členih o šolstvu in prosveti, o vrstah

narodnih šol, o šolski obveznosti, vsebovala kaj več in obširnejših določil, kakor to najdemo v novejših ustavah nekaterih drugih držav.

LISTEK.

ZMAGO BREGANT:

Šola bodočnosti in pot k njej.

Problem koncentracije ali bolje vsesplošnega pouka z domo in življenjeznostvom kot osnovo je glavni princip delovne šole.

Dožitki, opazovanja, snov učnih izprehodov, otroške igre, vsakdanji važnejši dogodki, so poleg življenja in domoznanstva ogrodje ostalemu stvarnemu in upodablja jočemu pouku. Kar otrok v tem sprejema, se naj predelava samolastno, samotvorno v raznih smereh stvarnega opazovalnega pouka, t. j. oziraje se na zgodovino, prirodopis, fiziko v zvezi s kemijo. Ta realna snov, ki je nekak fundament ostalemu upodablja jočemu pouku, s katerim naj realno snov poglobimo, razširimo, utrdimo vsestransko potom računanja, pisanja, ročnega dela, jezik, oblikovanja itd.

Torej prva stopnja iz stare šole v novo bodi vsesplošni pouk, odprava urnikov, moderni otroški individualni upoštevajoči svojo bodni učni načrti. Učni načrti naj bi dali le nekako smer, a nikdar snov.

Individualnost otroka se le pri vezavi učenja in delanja zreali ter v tej šoli pride otrok s praktičnim nagnenjem do svoje veljave, tako da marsikateri otrok, kateri bi

pod teoretičnim poukom omagal ter postal lenuh, bo hodil praktično pot dela, si bo svest svoje individualne sile in mu bo s tem dan kažipot, kje je njegova moč najjačja. Pri elementarnem čitanju v smislu delovnega principa se že kmalu kaže ta individualnost. Vzgoja študiju individua posveča delovna šola veliko pažnjo, a v tej temi bi se moralo posebej razpravljati. Načela delovne šole je naš filozof pesnik Župančič v Dumi označil sledeče: »Tvoja roka, moj otec, zemlja mi lepote odpirala in čudo za čudom zavese prirode odstirala. Ti kazal si njiv mi plodove, sprovaljal me v les, razkladal skrivnosti glasov in družine dreves in vedela sva, kje kosi mladijo, kje drozgi, kje divji mož hodi, kje vile se skrivajo v hosti.« Posnemajmo to, odstirajmo zavese prirode, ko vodimo deco na poučne izprehode, razlagajmo skrivnosti prirode, pripovedujmo domače pravljice ter storili smo drugi korak v delovno šolo. Treba je samo še duševne in telesne samodelavnosti otrok, pustimo deco, da samolastno rešuje male probleme in vstopili smo s tretjim korakom v šolo bodočnosti. Težek je prehod, tlači nas mora preteklosti boječ se, da ne dosežemo ciljev učnega smotra, drvmos snovjo ter s tem izvršujemo površno delo.

V naslednjih izvajanjih hočem podati par utrinkov iz svoje prakse v smislu gornjih zahtev, kolikor se dajo izvesti v najbolj primitivnih razmerah na deželi.

Prehajam k posameznim členom 2. poglavja projekta.

K čl. 8. Tu so navedene vse šole, ki spadajo po mnenju predlagatelja projekta v področje in pojmovni obseg narodne šole, tudi meščanske ali bolje imenovane strokovno-osnovne šole. V ta zakon so vnesene tudi šole za defektno deco, ali v našem načrtu iz leta 1920. imenovane »socialno-skrbstvene« šole in slične šole. Prav tako! Zahtevamo le, da pridejo te šole, v kolikor so še dosedaj v kompetenci socialnega ministrstva, v kompetenco prosvetnega ministrstva, kamor morajo spadati sploh vse, prav vse prosvetne naprave. Nerazumljivo in popolnoma pogrešno pa je, da so v tem členu izpuščene

nadaljevalne šole.

Nadaljevalne šole smatramo za sestavni del osnovnih šol ter jih imajo uvedene skoraj vse države. V mestih imamo večinoma že uvedene takozvane obrtno-nadaljevalne šole. Najmanj tako in še bolj pa so potrebne na podeželskih šolah kmetijsko-nadaljevalne šole. Predlagajmo torej, da se v čl. 8. vnesejo takoj še nadaljevalne šole, in sicer z besedilom: »Narodnim školama pripadajo u prvom redu osnovne i nadaljevalne škole, zatim sve one itd.« — O nadaljevalni šoli pozneje več!

Čl. 9. Glede zabavišča naj se razen leta sprejema (4) radi jasnosti določi tudi, do katerega leta (izpolnjenega 6. ali 7. leta) sme trajati obisk zabavišča, s čimer se za slučaje raznih prilik in neprilik dopolnjuje jasnost 65. člena, po katerem z izpolnjenim 6. ali 7. letom starosti nastopi osnovnošolska obveznost, čije preciznost, kot bom v poznejših vrstah pokazal, ni dovršena.

Čl. 10. naj sledi pred 12. ali 24. členom ter naj — ne kot sedaj — ne prekinja zapored sledenih določb o zabaviščih. Prav pa je, da je ta člen dovolj okviren, kajti bo v večjih krajih, dvojezičnih in obmejnih pokrajinah gotovo mnogo »izigran«, in sicer ne le po mednarodnih manjšinsko-zaščitnih

pogodbah, ampak, kar je najžalostneje, kot volilni ali vladokrzni »bonbonček« tujejezičnim našim državljanom. Zato smo rado vedni, kako se glasi sprememba določbe o šoli za naše neslovanske državljane!

Čl. 12. Ta člen, kot ga čitamo v projektu, a še bolj, kot v njegovi »križevni« poti slišimo izza pretresovanih redakcijske komisije, grozi postati črni, sramotilni madež naše šolske zakonodaje v 20. stoletju. — Prvi stavek tega člena naj se v smislu mojih izvajanj k čl. 8. glasi: Splošna šolska obveznost je 8letni obisk osnovnih (oziroma zadnje 4 šolska leta tem odgovarjajočih) ter 2 (do 3) letni obisk nadaljevalnih (ali tem odgovarjajočih strokovnih ali srednjih šol brez olajšav (razen v naslednji obliki predlaganega 14. člena). — Hočemo jasnosti glede šolske obveznosti, ki je po § 21. avstr. šol. zakona pričela s 6. in končala s 14. letom starosti, torej sicer 8 let, a to le v tem slučaju, če smo otroka s 6. letom, kar pa je bilo umevno redko, dobili v šolo. S 7. letom vstopivši otrok je hodil le 7 let, z 8. letom vstopivši le 6 let itd. v šolo. Vztrajajmo torej na polnem 8 (osem!) letnem šolskem obisku (torej po čl. 65. od dovršenega 7. do dovršenega 15. leta starosti, če pa vstopi n. pr. otrok šole z 8. letom, pa do dovršenega 16. leta starosti in slično dalje). Pač vsebuje čl. 12. za 1. stavkom razna podrobna določila o šolski obveznosti, o olajšavah oziroma pravzaprav za učiteljstvo otežkočenih posuka, katere za moramo odkloniti. Tako n. pr. razločuje redovne, zimске in produžne razrede, redni in delni pouk, dalje dovoljuje za razne kraje 8, 6 in celo 5-letni šolski obisk, kar je vse odločno odklanjati. Niti omejitvi nečemo, kajti sramujemo se, da pospravljamo projekt baje navaja celo že samo 4letni celotni, v ostalem pa le delni šolski obisk! Kam plovemo! Sprejemljive bi bile za kraje z dosedaj drugimi šolskimi razmerami pač za kratko dobo let olajšane prehodne naredbe, ki pa morajo čimprej uravnati položaj brez izjeme v vsej državi za

polni 8letni obvezni šolski obisk.

Nevolje bugarskog učiteljstva.

(Izvirno poročilo.)

Politična opredelitev.

Upoštevajo bugarsko je učiteljstvo vrlo borbeno. Politički ono pripada raznim partijama. Većina je u socialdemokratskoj partiji, u stranci takozvanih širokih socialista. Među učiteljima ima i komunista, anarhista, tolstojevaca i t. d. Najmanje ih ima u buržuaskim partijama, toliko ih je malo da se tamo njihovo prisustvo i ne oseća. To su veći levičari. Uvek disponira za borbu i žrtve. U posleratnim događajima u Bugarskoj, koji su dosta dobro poznati jugoslovenskoj javnosti, od celokupne inteligencije, učitelji su uzeli najživljeg učešća, pa su, pojmljivo, oni najviše i nastradali. Stotina ih je platilo glavom. Još više otpušteno iz službe.

Borbenost učiteljstva.

Dakle, borbenost je bitna odlika bugarskih učitelja. Zatim Bugari su poznati kao vrlo istrajni. Oni umeju fanatički da služe izvesnoj ideji. Onda su dobri orga-

nizatori, najbolji na Balkanu. To im priznaju i prijatelji i protivnici.

Bugarski učiteljski Savez.

Onda su bugarski učitelji uspjeli da stvore Bugarski Učiteljski Savez, koji broji 12.000 članova od svega 20.000 učitelja (ica). To je većina učiteljstva. Bugarski Učiteljski Savez počiva na Sindikalni bazi, i ako nije strogo vanpartijska organizacija (kroz njegova izdanja i rad projevava duh socialdemokratije), što mu jako smeta, jer odbija od sebe levije elemente, koji se odlikuju velikom aktivnošću i visokim idealizmom.

Borbenost, istrajnost, solidarnost, opštenost fronta to su elementi koji karakterišu bugarsko učiteljstvo. Sve sami vrlo važni preduslovi, bez kojih se ne da zamisliti jedna uspešna borba. I rekao bi čovek, kod takvog stanja stvari, mora biti da su bugarski učitelji dobro nagrađeni i njihov položaj u društvu zavidan.

šla na Barje z željo, da bi bila v uteho svoji nad vse ljubljani mami, da je bila v pomoč otrokom dragega ji brata. Kljub temu, da je imela do šole cele 4 km daleč, ni nikdar mudila niti minute, pa najsi je bila še tako slaba pot. Da, tudi žrtve poklica si bila, Angela! Peto leto je službovala na Barju in ves čas živela z ostalim učiteljstvom v najlepših odnosih.

Tako radi smo jo imeli, tako prijetno nam je bilo v njeni družbi.

Ze takoj v začetku leta se ji je poznalo, da ji tudi velike počitnice niso dale dovolj moči in okrepčila. Prigovarjali smo ji, naj si vzame dopust. Odlašala je. — 27. novembra pr. l. pa ni mogla več v šolo. Dobila je 42 dni dopusta — prvi dopust v vsem službovanju. Prosila je za podaljšanje in se 20. t. m. preselila v večnost.

Sneg je naletaval, gosti oblaki so ležali nad ljubljanskim poljem, ko smo spremljali Angelo na zadnji poti. Kljub dolgi, zelo neugodni poti je prihitela skoro vsa barjanska mladina, da jo spremi zadnjič, saj so jo imeli tako radi. Prišle so tovarišice, in tovariši iz vrhniškega okraja, zbrali so se tovariši in tovarišice iz Ljubljane. Učitelji pevci so zapeli »Vigred« in »Blagor« — zaplakale so naše duše, izgubili smo našo najdražjo, Angela, naša dobra, nepozabna, počivaj sladko!

Tit.